

# DİN PSİKOLOJİSİ

KISA ÖZET

KOLAYAOĞ



## 1. Ünite— Din Psikolojisi Bilimi

### DİN PSİKOLOJİSİNİN TANIMI, KONUSU VE YÖNTEMİ

#### Din Psikolojisinin Tanımı

Din Psikolojisi, bireylerin kutsal kabul ettikleri varlık(ya da varlıklar)la ilişki çerçevesinde ortaya koydukları her türlü söz, tecrübe ve davranışı tecrübî(empric) yöntemle araştıran bir disiplindir. Bireylerin ruhsal yaşantıları ve davranışları içerisinde ortaya çıkan “**dinî olgular**” Din Psikolojisinin temel ilgi alanıdır.

#### Din Psikolojisinin Konusu

Din Psikolojisi, dindar ya da olumlu veya olumsuz bir şekilde din ile bir bağı bulunan insanı psikolojik bakımdan bir anlama çabasıdır. Dolayısıyla bu bilim, bireyin ruhsal yaşayış ve davranışları içerisinde dinî nitelikli olguları ele alıp araştırır.

#### Din Psikolojisinin Amacı ve Önemi

Din Psikolojisi, bireylerin ruhsal yaşayış ve davranışlarında ortaya çıkan dinî olguyu anlamak, tasvir etmek ve en genel kavramsal çerçevelerle ifade etmek amacıyla araştırmalarını sürdürür. Dolayısıyla din psikologlarının görevi din üzerinde, dinî metinlere dayalı bir araştırma yapmak değil, insan tecrübe ve davranışında ortaya çıkan dinî tezahürleri anlamaya çalışmaktır. **Dinin insanî ve kültürel gerçeklik boyutunu** açığa çıkarmaktır.

Din Psikolojisi din üzerine değil, dini yaşayan insanlar üzerine bir araştırma alanıdır. Dinî metinlerin değil, insanın kişilik ve karakterinin tanınmasına önemli katkıda bulunur. İnsan için dinin anlamı ve işlevlerini açığa çıkarmaya çalışır. Dolayısıyla bu alanda elde edilen bilgiler kesin ve bağlayıcı değil, gelişim ve değişime açık, aydınlatıcı ve tasvir edicidir. İnsana yönelik bütün hizmetler, etkin bir sonuca ulaşabilmek için psikoloji ile işbirliği yapmak zorundadır. İnsanın ne olduğu, nasıl düşündüğü ve inandığı, istek ve ihtiyaçları, ilgi ve yetenekleri bilinmeden, eğitim ve rehberlik çalışmalarında istenilen sonuç alınamaz. Bu bakış açısı din alanında da geçerlidir.

### DİN PSİKOLOJİSİNİN DİĞER BİLİM DALLARIYLA İLİŞKİSİ

#### İnsan ve Toplum Bilimleri

Din Psikolojisi her şeyden önce psikolojik bakış açısı ile araştırma yapan bir bilim dalıdır. Bu yüzden, Din Psikolojisinin genel psikoloji ile ortak olan pek çok yanı vardır. Her ikisi de aynı bilimsel ilkeler, yöntem ve tekniklerle çalışmalarını sürdürür. Din Psikolojisi genel psikolojide geçerli ve yürürlükte olan tüm kavram, yaklaşım ve yöntemlerle iş görmektedir. Bu bakımdan psikoloji ve onun tüm alt dallarının (*sosyal psikoloji, gelişim psikolojisi, kişilik psikolojisi, çevre psikolojisi vb.*) çalışmaları ile yakından ilişkilidir.

#### İlahiyat İlimleri

Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelâm, Tasavvuf, Mezhepler Tarihi gibi bilim dalları dinî metinleri anlama ve açıklamaya çalışırlar. Dinî olguları, kişinin yaşadığı dinî hayatın dışı yansıyan görünüm ve şekillerini anlamlandırmak, bunlara kaynak oluşturan dinî inanç ve öğretiler hakkında bilgi sahibi olmayı gerektirir.

#### Din Bilimleri

Din Bilimleri, İlahiyat İlimleri ile İnsan Bilimlerinin kesiştikleri bir ortak noktada yer alan bir dizi bilim dalıdır. Din Psikolojisi ile aynı sınır üzerinde yer alan ve dinî olguları tecrübî yöntemlerle inceleyen bir dizi bilim dalı olan Din Bilimleri denilen bu alanların başlıcaları şunlardır:

**Din Sosyolojisi:** Din Sosyolojisi din-toplum ilişki ve etkileşimini ve bu çerçevede ortaya çıkan olgular, süreçler, kurumlar ve gruplaşmaları inceler. Din psikologları dinî olguları bireysel açıdan ele alırken, din sosyologları toplumsal açıdan ele alırlar. Aslında dinî olgular bireysel olduğu kadar toplumsal olduğu için, dinî gerçeklik bu ikisinin toplamıdır denebilir

**Din Fenomenolojisi:** Dinî olguların temel mânasını oluşturan değişmez özü, asıl yapıyı ortaya çıkarmaya çalışan bir bilim dalıdır. Fenomenologlar, dinî olguyu geçici ve dönüşüme uğramış şekillerin ötesindeki temel karakteri anlamaya ve onu bir başka şeye indirgemeksizin kendi asıl özgünlüğü içerisinde tanımaya çalışmaktadırlar. Her nasıl kabul edilirse edilsin, din fenomenologlarının analiz ve değerlendirmelerinden din psikologları önemli ölçüde yararlanmışlardır.

**Din Antropolojisi:** Belli zaman ve mekânlarda özel bazı dinî inanç ve uygulamaların (özel bir mit, özel bir ritüel veya özel bir ritüelin ilahî, kurban, ruh gibi yönünü) tezahürlerini araştıran bir bilim dalıdır. Önceleri ilkel kabile toplumlarının dinlerini inceleyen din antropologları, günümüzde daha geniş alanlarda dinî tecrübe ve uygulamanın bilimsel incelemesini yapmaktadırlar.

**Din Felsefesi:** Dinî inanç, tecrübe ve olguyu felsefe bakış açısıyla ele alıp değerlendiren bir disiplindir. Din filozofu dinî alanı, öncelikle bu alanda ne olup bittiğini, inanılan şeyi, inanmanın ne anlama geldiğini ve uygulamada inancın ne anlam ifade ettiğini anlamak için araştırır.

**Dinler Tarihi:** İnsanlık tarihi boyunca ortaya çıkan tüm dinleri karşılaştırmalı olarak, tecrübî nesnel bilimsel yöntemle inceleyen bir disiplindir. Dinler Tarihi, teolojik ön kabullere dayanmaksızın antropolojik bir bakış açısıyla dinleri inceler. Dinler Tarihinin yöntem, kavram, teorik yapı ve modelleri genel olarak insan ve sosyal bilimlerin kazanımlarına dayalıdır.

## DİN PSİKOLOJİSİNDE YÖNTEM

Din psikolojisi her şeyden önce dinî tecrübeler, dinî inanç ve tasavvurlar, dinî tutumların sistemli araştırmasıdır. Bunları gözlemler, analiz eder, bütün psikoloji çalışmalarında kendisine başvuru tekniklerinden yararlanır. Bu araştırma yöntem ve tekniklerinin başlıcaları şunlardır

1. Sistemli gözlemler
2. Kişisel dokümanların sistemli incelenmesi
3. Anketler
4. Mülâkatlar
5. Tutum ölçekleri
6. Kişilik testleri
7. Davranışların analizi
8. Semantik analiz ölçekleri
9. Klinik metotta kullanılan derinlikli analiz
10. İstatiksel analizler
11. Deneyler
12. Yorumlama ve değerlendirme

## DİN PSİKOLOJİSİNDE ARAŞTIRMA KONULARI

Bağımsız bir disiplin olarak kurulduğu günden beri din psikologlarının üzerinde araştırma yaptıkları konular ve alanlar her geçen gün artmaktadır. Şimdiye kadar üzerinde çalışılan belli başlı konular şunlar olmuştur:

1. Dindarlığın kaynakları
2. Dinî ve manevi tecrübe
3. Dinî gelişim
4. Dindarlığın tanımı ve ölçülmesi
5. İman, şüphe ve inançsızlık

6. *Dua, ibadet ve dinî ritüel*
7. *Din ve ahlaklılık*
8. *Tanrı tasavvurları*
9. *Din değıştirme*
10. *Dinî tutumlar*
11. *Birey ve dinî gruplar arasındaki ilişkiler*
12. *Din ve ruh sağlığı*
13. *Din ve akıl bozuklukları*
14. *Ölüm ilgileri ve din*
15. *Mistisizm*
16. *Kişilik ve din*
17. *Din ve manevi yaşam*
18. *Erdem psikolojisi*
19. *Mutluluk, hayat tatmini ve dindarlık*

## DİN PSİKOLOJİSİNİN TARİHÇESİ

İnsan ve Toplum Bilimleri son iki yüzyılda büyük bir gelişme kaydetmiştir. Fakat bu bilimlerin ele aldığı konular ve bu konular etrafındaki sorular ve araştırmalar insanlık tarihi kadar eskidir.

## İslam Dünyasında Din Psikolojisi

**1. Dinî Kaynaklar:** Kur'ân'ın anlatımında nefsin, içeşitli duygu ve heyecanların, inançların, akıl etkinliklerin kısacası bütün psikolojik işlevlerin yeri ve kaynağı **kalb**dir. *Kalb*, düşünme ve akıl yürütme, hidâyet ve itmi'nân, acıma ve esirgeme, manevi olarak arınma ve temizlenme, korku ve ürküntü, sıkıntı ve bunalma, hasret ve hiddet, iman ve takvâ, şüphe ve kuşku, nifâk ve inkâr gibi tüm psikolojik süreçler kalpte yaşanır. K.Kerim, insanın psikolojik meleke ve fonksiyonları, çeşitli davranış eğilimleri, farklı insan ve inanma tipleri hakkında bilgilere yer verir. Fakat şüphesiz Kur'ân'da en geniş şekilde imân ve inkâr psikolojisi işlenmektedir.

**2. İslam Bilginlerinin Çalışmaları:** Gerek dini kaynaklardan, gerekse eski felesefe ve kültürlerden yararlanarak İslam bilginleri, insanın ruhsal yapısı ve davranışları konusunda birçok kavram ve görüş geliştirmişlerdir. Hicri üçüncü asırdan itibaren *İlmü'n-Nefs*, *İlmü'n-Nefs ve'r-Ruh*, *Kitabu'r-Ruh*, *İlmu Ahval-i Ruh* gibi başlıklar taşıyan kitaplar, risaleler ya da kitap bölümleri ortaya çıkmaya başlamıştır.

**Hâris el-Muhâsibi** (öl. 243/857) İslam dünyasında psikolojik bakış açısıyla insanın iç hayatını inceleyen ilk bilginidir. Eserlerinde derin psikolojik tahliller ve ruhsal haller ve süreçlerle ilgili kavramlaştırmalar dikkat çekicidir. Bunların başında *Nefs* kelimesinin salt psikolojik anlamda en tutarlı kullanımına yer verdiği görülmektedir. Dini/ahlâki hakikatlerle uyumlu bir hayat tarzı için kişinin öncelikle kendisini iç açıdan anlamaya çalışmasını ısrarla vurgulamıştır. İlk İslam filozofu olarak kabul edilen **Kindî'nin** (öl. 252/866) *Risâle fi mâhiyyeti'n-nevm ve'r-ru'ya/ Rüyanın ve uykunun mahiyeti* adlı eseri, İslam dünyasında rüya psikolojisi hakkında yazılan ilk telif eserdir. Kindî'nin psikoloji kültürüne bir diğer önemli katkısı, *el-Hîle li-defi'l-ahzân/Üzüntüden Kurtulma Yolları* adlı ruh sağlığı konusundaki öncü çalışmasıyla olmuştur.

Rüya ve vahy psikolojisi konusunda sistemli bir teori ilk olarak **Farabî** (öl. 339/950) tarafından ortaya konulmuştur. Ona göre sâdik rüya, ilham ve vahyin kaynağı *Faal Akıl*, insandaki alıcı organ ise *hayal gücüdür*. İnsandaki *hayal gücünün* çok güçlenmesi, uyku veya uyanık durumda Faal Akılla iletişime geçmesi sonucunda "*nübüvve, kehânet, menâmat ve er-rüya'essâdika*" gibi ruhsal olgular ortaya çıkmaktadır.

Filozof **Ebû Bekir Râzî**'nin (öl. 313/925) *et-Tıbbu'r-Rûhânî* isimli eseri gerek kavramsal gerekse içerik açısından ilk ve özgün bir ruh sağlığı kitabıdır. Kitapta bazı eski filozofların görüşlerine atıflar yer almakla birlikte, konuların ele alışı tarzı yazarın kendine özgü bir yenilik gösterir. Kişilik ve karakter bozuklukları ve bunların tedavi yollarını ele alan bir çalışma olan bu kitap, kendinden sonra aynı ya da benzeri adlarda birçok başka esere örnek ve kaynak olmuştur.

## Modern Batı Dünyasında Din Psikolojisi

Modern bir bilim olarak Din Psikolojisi, psikoloji biliminin bağımsız bir disiplin olmaya başladığı yılların hemen sonrasında gelişmiştir. Gerek A.B.D. ve gerekse Avrupa kıtasında 19. yüzyılın sonlarından itibaren bilimsel psikolojinin ilk kurucuları aynı zamanda dinî olaylara da ilgi duymuşlar ve bu konudaki çalışmaları da başlatmışlardır. Din psikolojisinin en önemli temsilcileri A.B.D. de yetişmiştir. **W. James** (1842-1910) bu bilim dalının modern zamanlardaki asıl kurucusu ve atası olarak kabul edilir.

*The Varieties of Religious Experience*(1902)/ *Dini Tecrübenin Çeşitliliği* isimli eseri din psikolojisinin klasiği olarak kabul edilir. James bu kitabında dua, din değiştirme, din ve ruh sağlığı, dindarlık tipleri, mistisizm gibi konuları ele alarak, din psikolojisi araştırmalarına yön vermiştir. Dindarlık yönünden en uçta yar alan (peygamber, mezhep kurucusu, din filozofu, ilhiyatçı, din yenilikçisi, mistik, aziz vb) kimselerin hayatlarını incelemiştir. Dinin bireysel ve duygusal yönüne özel bir önem vermiştir. Çünkü ona göre dindarlığın asıl kaynağı buradan ortaya çıkmaktadır.

**G.Allport** (1897-1967) W.James ile aynı çizgiyi benimseyen bir diğer önemli isimdir. *The Individual and His Religion*(1950)/ *Birey ve Dini* isimli eserinde din ile kişilik arasındaki ilişkiye dikkat çeker. Dindarlığın(dinî duygunun), bireyin kişilik ve karakterine göre, kişiden kişiye farklılık gösterdiğini ortaya koyar. Psikanaliz ekolünün kurucusu olan **S.Freud** (1856-1939) uzun kariyeri boyunca din ile yakından ilgilenmiştir. *Totem ve Tabu, Bir Yanılsamanın Geleceği, Musa ve Tektanrıcılık, Uygarlık ve Hoşnutsuzlukları* gibi kitaplarında din ile ilgili görüş ve değerlendirmelerini ortaya koymuştur. Dindarlığın psiko dinamik bir gelişmeye bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre, tabiat ve toplum karşısında yaşanan çaresizlik dinî inanç ve uygulamaların asıl kaynağını oluşturmaktadır.

**A.Maslow** (1908-1970) çalışmalarıyla, dinî tecrübede kişisel boyutun önemini savunan geleneğe önemli katkılarda bulunmuştur. *Religions, Values and Peak-Experience/ Dinler, Değerler ve Doruk Deneyimler* isimli kitabı ile bireysel tecrübelerin önemini dile getirmiştir. İnsanın tam olarak kendini gerçekleştirmesi, olgun bir kişilik haline gelmesi, doğal ihtiyaçlarını aşarak, daha yüksek içsel değerlere kendisini adanmasına bağlıdır.

**E.Fromm** (1900-1980), dinî olguları sosyal psikolojik bir yaklaşımla ele alır. *Psikanaliz ve Din* adlı eserinde bu konudaki düşüncelerini bir bütün olarak tanımak mümkündür. Dini, yerine getirdiği işlevler ve etkiler açısından değerlendirir

**V.Frankl** (1905-1997) daha yakın zamanlarda din ile ilgilenen önemli bir isimdir. Psikoloji-din ilişkisini *The Unconscious God/Bilinçdışı Tanrı* isimli kitabında ele almıştır. Ona göre dindarlığın bilinçdışı bir kökeni vardır. Fakat o Tanrı'yı ve dini *arketiplerle* sınırlayan Jung ve içgüdülere indirgeyen Freud" den farklı bir görüş ortaya koyar. Buradaki bilinçdışı kavramı, insan aklının ve varlığının ötesinde, mahiyetine nüfuz edilemeyen anlamındadır

## Türkiye'de Din Psikolojisi

Din Psikolojisi ilk kuruluşundan itibaren İlahiyat Fakültelerinin ders programlarında yer almaya başlamıştır. Bu ders ilk defa 1949 yılında açılan Ankara İlahiyat Fakültesinde okutulmuştur. Onu takiben, orta derecede ve yüksek din öğretimi veren diğer tüm programlarda da yerini almıştır.

# DİN PSİKOLOJİSİ

---

Kapatılmış bulunan İlahiyat Meslek Yüksek Okulları programında ise *Din Hizmetleri Psikolojisi* adı altında ve daha çok mesleki hizmet uygulamalarına yönelik konular çerçevesinde yer almıştır. Din Psikolojisi ülkemizde, üzerinde genellikle ilahiyatçı araştırmacıların çalıştığı bir alan olarak varlığını sürdürmektedir

**Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...**

**Tıklayınız**



[https://www.kolaysinavlar.com/index.php?route=product/product&product\\_id=220&search=%C4%B0LH2005](https://www.kolaysinavlar.com/index.php?route=product/product&product_id=220&search=%C4%B0LH2005)